

Лариса ДУДА,

аспірантка кафедри дизайну і теорії мистецтва, концертмейстер кафедри народних інструментів і музичного фольклору Інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (Україна, Івано-Франківськ) larysonka@yandex.ua

ТРАНСФОРМАЦІЯ ТАНЦЮВАЛЬНИХ ФОЛЬКЛОРНИХ ДЖЕРЕЛ У ТВОРЧОСТІ ДЛЯ БАНДУРИ

У статті розглянута динаміка народних танцювальних жанрів (хороводів (танків), сюжетних і побутових танців), їх місце у сучасному репертуарі бандуристів. Визначено збереженість танцювальної першооснови в інструментальних жанрах композиторської бандурної творчості, що адаптовані для цього інструмента або створені власне в бандурному середовищі.

Пропонуються аналіз прикладів інструментальних і вокально-інструментальних обробок танцювальних мелодій та їх трансформовані форми в академічній інструментальній творчості бандуристів України й українського зарубіжжя. Танцювальні фольклорні джерела зберігають популярність в бандурному репертуарі та модифікуються переважно в інструментальні жанри – п'єси, варіації. Проявом трансформації для вокально-інструментальних хороводів є поява інструментального бандурного супроводу.

Ключові слова: народні танцювальні мелодії, бандурний репертуар, обробка, трансформація.

Літ. 18.

Larysa DUDA,

*Graduate Student of the Design and Art Theory Department,
Accompanist of Folk Instruments and Musical folklore Department,
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
(Ukraine, Ivano-Frankivsk) larysonka@yandex.ua*

THE DANCE FOLKLORE SOURCES TRANSFORMATION IN THE CREATIVITY FOR THE BANDURA

The author examines the folk dances genres dynamics (round dances (hops), story and everyday dances), their place in the modern bandurysts repertoire. It is determined the dance first principle survival in the instrumental genres of the composers bandura creativity, which are adapted for this instrument or created namely in the bandura environment.

There are offered the analysis of dance melodies instrumental and vocal-instrumental processing examples and their transformed forms in the academic instrumental creativity of Ukraine bandurysts and Ukrainian foreign countries. Dance folklore sources retain their popularity in the bandura repertoire and are modified mainly into the instrumental genres – plays, variations. The transformation manifestation for the vocal-instrumental round dances is the emergence of instrumental bandura accompaniment.

Key words: folk dances melodies, bandura repertoire, processing, transformation.

Ref. 18.

Лариса ДУДА,

аспірантка кафедри дизайну і теорії мистецтва, концертмейстер кафедри народних інструментів і музичного фольклору Інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (Україна, Івано-Франківськ) larysonka@yandex.ua

ТРАНСФОРМАЦІЯ ТАНЦЕВАЛЬНИХ ФОЛЬКЛОРНИХ ИСТОЧНИКОВ В ТВОРЧЕСТВЕ ДЛЯ БАНДУРЫ

В статье рассмотрена динамика народных танцевальных жанров (хороводов (танков), сюжетных и бытовых танцев), их место в современном репертуаре бандуристов. Определено сохранность танцевальной первоосновы в инструментальных жанрах композиторского бандурного творчества, адаптированные для этого инструмента или созданные собственно в бандурной среде.

Предлагаются анализ примеров инструментальных и вокально-инструментальных обработок танцевальных мелодий и их трансформированные формы в академическом инструментальном творчестве бандуристов Украины и украинского зарубежья. Танцевальные фольклорные источники сохраняют популярность в бандурном репертуаре и модифицируются преимущественно в инструментальные жанры – пьесы, вариации. Проявлением трансформации для вокально-инструментальных хороводов есть появление инструментального бандурного сопровождения.

Ключевые слова: народные танцевальные мелодии, бандурный репертуар, обработка, трансформация.

Лит. 18.

Постановка проблеми. Танцювальна музика впродовж віків була елементом кобзарського репертуару. У кобзарів такі твори називалися «штучками» й виконували розважальну функцію («Чоботи», «Закаблуки», «Киселик», «Голубець» тощо) [14, 9]. Танки «Горлиця», «Дудочка», «Метелиця» та інші були окрасою репертуару кобзарів О. Вересая, Г. Гончаренка, П. Древченка, Г. Ткаченка та ін. [10, 281]. З початку ХХ ст. завдяки роботі Г. Хоткевича збереглися нотні фіксовані приклади народної танцювальної музики, що виконувалася кобзарями на бандурі, а також авторські інструментальні танцювальні твори митця. У репертуарі другої половини ХХ – поч. ХХІ ст. народні та авторські танцювальні мелодії слугують добрим навчальним та концертним матеріалом у сольній та ансамблевій виконавській практиці. В зв'язку із розширенням можливостей сучасної бандури танцювальні мелодії можуть підлягати різним щаблям творчого переосмислення у творчості композиторів та бандуристів-виконавців.

Аналіз досліджень. Народні танцювальні мелодії в площині української фольклористики стали предметом наукового інтересу О. Дея, А. Іваницького та ін. А. Гуменюк у дослідженні «Українські народні танці» [2] подає класифікацію та опис народних танців, детально висвітлює їх специфіку. К. Чеченя, досліджуючи українську інструментальну музику другої половини ХVІ – середини ХVІІІ ст. [17], відзначає популярність українських танцювальних мелодій у виконанні струнно-щипкових інструментів, з-поміж яких – бандура, кобза, торбан, лютня. Як складова бандурного репертуару та в творчості окремих видатних постатей, що суттєво вплинула на розвиток бандурного мистецтва, народні танцювальні мелодії розглядаються в дослідженнях О. Ваврик [1], В. Дутчак [4; 3], Б. Жеплинського [5; 6], В. Мішалова [9], О. Олексієнка [12], І. Панасюка [13], О. Підгорбунського [14], Н. Супрун [15] та ін. Практичним матеріалом для дослідження слугували нотні зразки в опублікованих виданнях, що містять обробки народних танцювальних мелодій та твори з їх основою.

Мета статті. Народні танцювальні мелодії, зокрема їх місце і ступінь трансформації у бандурній творчості, ще не вивчені в окремому комплексному дослідженні, що зумовило актуалізацію й мету статті: дослідити, які народні танцювальні мелодії закріпилися та як вони трансформувалися у творчості для бандури станом на початок ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу. Танець є видом мистецтва, в якому засобами вираження творчої думки є пластичні рухи людського тіла [18, 265]. Народні танці яскраво характеризують ментальні особливості кожного народу. Складовою до танців слугують слово й

інструментальна музика. Народні танці з давна були і є в пошані в українців. Їх поділяють на три основні жанрові групи: хороводи (танки), сюжетні та побутові танці.

Хороводи (танки) належать до найдавніших жанрових груп народного танцювального мистецтва, колись були безпосередньо пов'язані з проведенням календарних обрядів. За тематичним спрямуванням їх поділяють на такі, що відображають трудові процеси («Шевичик», «Коваль», «А ми просо сіяли» та ін.), родинно-побутові відносини («Перепілка» та ін.), хороводи з оспівуванням природи крізь призму почуттів любові до рідного краю («А вже весна», «Кругом Мареноньки ходили дівоньки» та ін.) [2, 6]. Супроводом і своєрідним поясненням до хороводів слугував текст. З часом хороводи, як і багато обрядових пісень, втратили магічне значення і стали частиною репертуару аматорських та професійних виконавців, трансформуючись у різні форми. Зокрема, хороводи у пісенній формі з інструментальним супроводом та у вигляді інструментальних п'єс стали частиною репертуару для бандури.

Сюжетні й побутові танці не мають такого тісного зв'язку з обрядовими діями, як хороводи. Вони виконують переважно розважальну функцію, базуються на хороводах та мають свої чіткі характеристики.

У сюжетних танцях відтворюються конкретні дії людини, тварин або птахів, природні явища тощо. А. Гуменюк визначає, що вони діляться на кілька груп за тематикою: праця («Танець лісорубів»); народна героїка («Аркан»), народний побут («Горлиця»), окремі явища природи і змалювання знярядь праці в конкретній дії («Віз»), звички птахів і тварин («Гусак») [2, 22].

У побутових танцях, відповідно до їх найменування, закладена інформація про побут українців, їхні звичаї, настрої тощо. Побутові танці поділяються на три групи. До першої відносяться метелиці, гопаки, козачки. Гопак, козак та гайдук були невід'ємною частиною козацького військового побуту, і тому в них найбільше відбилися козацька сила й мужність [16, 6]. Друга група об'єднує в собі коломийки, гуцулки, верховинки, частушки. Відповідно до їх найменування, танці другої групи передають колорит «співу і рухової імпровізації» [8, 46] місцевості, з якої походять. Третя група представляє «міграційні» фольклорні танці іноземного походження: польки, кадрили, вальси, краков'яки [8, 48; 2, 14].

Як сюжетні, так і побутові танці виконуються у поєднанні з інструментальним музичним супроводом [8, 46]. Окрім того, до інструментального акомпанементу часто доєднуються невеликі за обсягом текстові вставки-куплети, переважно жартівливого змісту.

У творчості українських композиторів для бандури переважають авторські п'єси, що відповідають жанровим прототипам побутових українських та іноземного походження танців («Вальс», «Козачок» тощо). Вальси для сольного виконання зустрічаються у композиторській творчості Л. Дичко, В. Косенка, Ю. Щуровського (перекл. М. Гвоздя); козачок – у А. Коломійця; «Етюд-козачок» – у Л. Гайдамаки, Г. Хоткевича; коломийка – у В. Кирейка, польки – у А. Маціяки та ін. П'єси зі складовими «Танок», «Танець» зустрічаються у творчості І. Гайденка, О. Герасименко, М. Дремлюги, В. Кирейка, К. Мяскова, Г. Хоткевича та ін. В. Павліковський створив композицію на мотиви українських танцювальних мелодій («Троїсті музики»), іноземного (американського) танцю «Бугі-Вугі».

Найбільший зв'язок з фольклором щодо відтворення народних танців простежується у творчості для бандури Гната Хоткевича (1878–1938) [11, 314] у сольній та ансамблевій формах. Широке використання автором народної танцювальної музики є свідченням популярності даної жанрової групи на початку ХХ ст. Своєю творчою діяльністю митець прискорив своєрідний поворот кобзарського мистецтва у бік вдосконалення інструментарію та виконавського професіоналізму. Творчість митця дозволила «перейти» бандурі в ака-

демічне русло або залишитися в народній площині, проте з високим професійним рівнем. Оскільки Г. Хоткевич першим запропонував ансамблеве виконавство [15, 66], саме у його творчості є перші зразки танцювальних творів для ансамблю, наприклад, «Харківський козачок» (перекладення В. Мішалова). Показовими є сольні обробки народних танців «Козачок» (запис від кобзаря Г. Гончаренка), «Метелиця» (перекладення В. Мішалова).

Яскравими прикладами переосмислення композитором фольклорного матеріалу з виникненням новотворів у дузі народної танцювальної музики є «Одарочка», «Козачок», «Етюд-козачок» (два варіанти). Вказані твори повністю відтворюють ритміку народних танців у дводольних розмірах (2/4, 4/4), написані у жвавих темпах, як і годиться для танцювальних мелодій.

За словами І. Земцовського, «тільки великому таланту «переробка» народної музики дійсно під силу» [7, 41]. Настільки міцним є переплетення фольклорного і авторського первнів, що твори, зокрема інструментальні танці Г. Хоткевича, сприймаються як обробки народних.

Творчість для бандури Костянтина Мяскова (1921–2000) [11, 210] суттєво вплинула на розвиток академічного бандурного репертуару та включає численну кількість творів з фольклорною першоосною. Рисами танцювальних жанрів наділені твори для навчального та концертного виконання: «Жартівливий танок», «Концертна п'єса на теми двох українських народних пісень» («Байда», «Ой ходила дівчина бережком»), «Протяжна і танцювальна», «Скерцо» та ін. Наприклад, міні-цикл з двох п'єс «Протяжна і танцювальна» – авторська композиція К. Мяскова, в якій перша п'єса відтворює характер широкої протяжної української народної пісні, а друга написана в характері жвавого бадьорого народного танцю. Принцип діалогізму, поєднання двох контрастних різнохарактерних пісень є типовим для багатьох творів композитора.

Видатний український композитор Микола Дремлюга (1917–1998) [11, 95] з-поміж великої кількості інструментальних творів для бандури, в яких домінуючими є фольклорні джерела, приділив увагу і танцювальним жанрам. Зокрема, використав мелодію сюжетного танцю «Аркан», що представляє народну героїку, для втілення творчої думки в частині сюїтного циклу (5 ч. Сюїти № 2 для бандури соло). Інструментальна п'єса для бандури «Танець» написана композитором у характері жвавого народного побутового танцю «полька». Також сповнені танцювальними ритмами сольні інструментальні твори «Гумореска» (III частина Сюїти № 3), «Скерцо» (III частина Сонати № 1) та інші.

Творче переосмислення народного мелосу відомим українським композитором Анатолієм Колодійцем (1918–1997) [11, 147] сприяло створенню інструментальних п'єс, тематично споріднених із народними танцювальними джерелами. Зокрема, твори «Жартівливий танець» та «Козачок» сприймаються як обробки народних танців («Горлиця», «Козачок»), хоча насправді є авторськими композиціями.

Сповнений ніжними почуттями «Вальс» видатної української сучасної композиторки Лесі Дичко (1939 р. н.) [11, 91] адаптований для виконання на бандурі М. Гвоздем. Світла мажорна тональність відтінюється в середині композиції паралельним мінором, а багатозвучні акорди, замінені при аранжуванні розкладенням на дрібніші тривалості, на бандурі нагадують клавесинне звучання. Ці та інші ознаки мимоволі налаштовують слухачів на сприйняття картини придворного балу, ймовірно XVIII ст., коли бандура була популярною при дворах російських та польських магнатів.

Виконавці-бандуристи часто використовують танцювальні мелодії як навчальний матеріал, що є біфункціональним з педагогічної точки зору: опанування технічних навичок та ознайомлення з фольклорними традиціями рідного народу. Для обробок автори оби-

рають популярні українські танці – коломийки, козачки, метелиці тощо [16, 6], а також створюють на їх основі нові авторські п'єси. Серед бандуристів-виконавців відомі імена С. Баштана, А. Бобира, О. Вільгуцької, В. Войта, М. Гвоздя, О. Герасименко-Олійник, Д. Губ'яка, В. Гуцала, В. Дзіндри, В. Довженка, В. Кабачка, Ю. Китастого, В. Ключника, М. Корецького, М. Лобка, Т. Лободи, В. Мішалова, М. Опришка, М. Різоля, М. Теліги, В. Уманця та ін. Авторські п'єси, пов'язані з танцювальними жанрами для сольного виконання, поширені у творчості С. Баштана («Український танець»), О. Герасименко-Олійник («Танок», «Український танок»), Р. Гриньківа («Коломийка»), Ю. Китастого («Старовинний козачок»), В. Ключника («Український козачок»), В. Кришук («Танок»), К. Місевича («Харківський танок»), В. Сидоренка («Полька бандуриста»), В. Таловирі («Мазурка», «Танок»), І. Хуторянского («Менует»), З. Штокалка («Полянка», «Танкова мелодія»), О. Яворика («Танець») та ін.

Чимало танцювальних мелодій можна знайти у підручнику «Школа гри на бандурі» В. Кабачка та Є. Юцевича (1968 р.). Поряд із сольними інструментальними обробками сюжетних («Горлиця» кілька варіантів) та побутових танців («Гопак», «Козачок», «Метелиця», полька «Ланцюжок», «Чернігівський гопак»), зустрічаються іноземні («Крижачок» (білоруський), танець «Венгерка» (угорський), полька «Вендра» (естонський) та ін.). Таким чином, опановуючи інструмент бандури, можна познайомитися з фольклором українського, а також сусідніх народів.

У творчості відомого українського бандуриста Миколи Гвоздя (1937–2010) мають місце численні приклади інструментальних обробок народних танців та переклади авторських п'єс танцювальної тематики. Обробки хороводних танців, що зображають трудові процеси – «Боднар», «Коваль», «Шевчик», є прикладами найпростіших вокально-інструментальних та інструментальних п'єс для бандуристів-початківців. Побутові танці «Гопак», «Козачок», «Полька» та інші орієнтовані М. Гвоздем як навчальний матеріал у формі невеликих інструментальних п'єс. Варіанти популярного побутового танцю «Метелиця» здійснені митцем для сольного та ансамблевого інструментального виконання.

Цінним виданням, у якому зібрані зразки різних танцювальних мелодій, що втілені в жанрі інструментальної п'єси (для сольного виконання на бандурі), є «Скарбниця бандуриста. Випуск № 10» (2008 р.), упорядником якого є Ольга Вільгуцька. Зокрема, обробки народних танців, здійснені українським композитором Миколою Різозем (1919–2007) (більшість з них перекладена О. Вільгуцькою): «Гопак», «Козачок», «Полька», «Українська мелодія», «Українська полька», «Херсонський гопак». У п'єсах колоритно відтворено настрій однойменних українських побутових танців. А в п'єсі «Гаївка» (обробка М. Різозем) у неквапливому темпі інтервальною та акордовою фактурою відтворено весняний настрій обрядового хороводу. Особливості закарпатського танцю зображені у творі «Дубкани-скакуни» (обробка А. Омельченка). Мелодії народних танців і танцювальних пісень об'єднані у творі для бандури соло «Віночок танців» відомим українським бандуристом В. Єсіпком (1950 р. нар.) [6, 82].

Бандурні обробки народних танців Володимира Войта (1942 р. н.) виливаються у жанр інструментальної п'єси. Для них спільною рисою є використання активної пульсації в басовій лінії та ведення мелодії у правій руці (верхньому голосі). Автор використовує пасажні ходи. Інструментальне втілення обраних творів відповідає характерним особливостям однойменних танцювальних жанрів («Гопак», «Гречаники», «Козачки» (№№ 1 – 5) та інші).

Ольга Герасименко-Олійник (1958 р.н.) [6, 46] збагатила репертуар юних бандуристів сольними й ансамблевими зразками обробок танцювальних жанрів. Наприклад, п'єси

«Гопак», «Тропак», «Чернігівський гопак», «Козачок Місевича», «Метелиця», «Полечка», «Українська полька», «Холонівська полька» та ін. Авторка надає перевагу побутовим танцям і в одночас сприяє їх збереженню й популяризації в українській діаспорі США.

«Коломийка» відомого бандуриста Романа Гриньківа (1969 р. н.) [6, 58], першоджерелом якої є епізод фортепіанного твору М. Колесси, є прикладом синтезу академічних і народних жанрів. Твір вийшов за межі обробки, є індивідуальною композицією віртуозного плану.

Прикладом інструментальної трансформації хороводу у жанр варіації є твір Г. Гембери «Варіації на тему української веснянки «Марина». У бандурній творчості популярними є також інструментальні п'єси, в основу яких покладено танок «Десь тут була подоляночка» з весняного обрядового циклу (В. Довженко, «Подоляночка»; М. Різоль, «Веснянка» тощо).

Дмитро Губ'як (1982 р. н.) як представник молодого покоління відомих концертуючих бандуристів активно відроджує традиції виконання танцювальних мелодій в академічному бандурному мистецтві. Наприклад, твір «В'язанка кобзарських танців» презентує добірку народних танців для інструментального ансамблю: з одного боку, автор зберігає мелодії танців, що використовувалися в старовинній кобзарській практиці, з другого – сучасне трактування, а також творче переосмислення народних мелодій потербує віртуозного виконання.

Інтерес до танцювальної музики спостерігається у виконавській творчості на діатонічній бандурі. Наприклад, танці «Запорожець», «Козачок», «Тропак» (з репертуару кобзаря Г. Гончаренка), «Одарочка» (в обробці Г. Хоткевича) та інші колоритно звучать у виконанні Сергія Захарця (1980 р. н.), соліста Національної заслуженої капели бандуристів імені Г. Майбороди.

Деякі вокально-інструментальні обробки календарно-обрядових пісень (особливо весняного циклу) і надалі можуть слугувати супроводом до танків. Для прикладу, обробки пісень «Ой веснянко біла» та «Ми голуба ізловили», здійснені Л. Дудою, початково були призначені для сценічного виконання вокальним ансамблем у супроводі бандури. Проте їх виконання на Великодні свята за участю фольклорних колективів перевело їх у формат супроводжуючої музики до ведення хороводів (танків), в яких брали участь молодь і діти. Так майже спонтанно відбулася театралізація вокально-інструментальних обробок календарно-обрядових хороводних пісень, і вони мимоволі знову стали частиною наполовину імпровізованого фольклорного дійства. Таким чином, пісня-хоровод, взята з фольклорного середовища, підлягає обробці для концертного виконання з можливим поверненням назад у природне для неї народне середовище. Подібну функцію супроводу до танків можуть виконувати й інші вокально-інструментальні обробки календарно-обрядових пісень, що близькі до хороводів О. Вільгуцької («Ходи жучок по долині» та ін.), В. Таловирі («Подоляночка»), М. Гвоздя («Огірочки» за обробкою Л. Ревуцького) та ін.

Отже, хороводи як найдавніша форма танців, природно залишилися з тісною прив'язкою до текстового супроводу в площині календарно-обрядової творчості, тому представлені в бандурному репертуарі у вигляді вокально-інструментальних обробок та інструментальних жанрів (п'єси, варіації: простіші для навчання початківців, складніші – для концертного виконання). З-поміж мелодій сюжетних танців зустрічаються приклади творів тематики «праця», «народна героїка», «народний побут». Побутові танці представлені найповніше. Досить розповсюдженими є метелиці, гопаки, козаки. Ймовірно через те, що танці «Гопак» та «Козачок» були, як і бандура, особливо притаманними для військового побуту козаків, шабель їхньої популярності і в сучасному бандурному репертуарі є

найвищим. Також популярними є різні варіанти танцю «Полька». У бандурній творчості мелодії сюжетних й побутових танців трансформувалися переважно у жанр інструментальної п'єси. Поряд з обробками народних танків і танців у бандурному репертуарі мають місце авторські інструментальні п'єси, що тематично відповідають танцювальній музиці (танки, українські танці, вальси, польки, мазурка, менует тощо).

Танцювальна музика, що початково була призначена для супроводу танців, у репертуарі для бандури має інше забарвлення: навчальні п'єси призначені перш за все для засвоєння гри на інструменті та вивчення фольклорних традицій, а концертні – для слухацької аудиторії. Супроводжуюча функція залишилася в деяких вокально-інструментальних обробках хороводів та може трактуватися як розважальна. Звичайно, мелодії народних танців, втілені в бандурний облік, можуть виконуватися як на сцені, так і для супроводу танців під час святкування.

Висновки. Отже, народні танцювальні мелодії зберігають популярність у бандурному репертуарі та трансформуються в інструментальні жанри п'єси, варіації. Також мають місце вокально-інструментальні обробки похідних від хороводів, переважно календарно-обрядових пісень. Проявом трансформації для хороводів є поява інструментального, зокрема бандурного, супроводу. Інші танці залишилися інструментальними, в репертуарі для бандури адаптовані для цього інструмента або й створені власне в бандурному середовищі.

У творчості композиторів поодинокі використовується «цитування» фрагментів танців (М. Дремлюга) в частині сюїтного циклу. В основному переважають авторські п'єси, тематичними прототипами яких є українські народні танці. У виконавській творчості поширені хороводні пісні у формі вокально-інструментальних обробок, поодинокі в жанрі інструментальних варіацій. Народні танці більш поширені (ніж у композиторській творчості) сольні й ансамблево у жанрі п'єси, а також авторські інструментальні твори танцювального спрямування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ваврик О. Кобзарські школи в Україні / О. Ваврик. – Тернопіль : Збруч, 2006. – 221 с.
2. Гуменюк А. Українські народні танці / А. Гуменюк. – К. : Наукова думка, 1969. – 616 с.
3. Дутчак В. Бандурне мистецтво українського зарубіжжя XX – початку XXI століття : [монографія] / В. Дутчак. – Івано-Франківськ : Фоліант, 2013. – 488 с.
4. Дутчак В. Розвиток професійних засад бандурного мистецтва 1970–1990 років. Творчість і виконавство : дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 – музичне мистецтво / В. Дутчак. – К., 1996. – 240 с.
5. Жеплинський Б. Коротка історія кобзарства в Україні / Б. Жеплинський – Львів : Край, 2000. – 196 с.
6. Жеплинський Б. Українські кобзарі, бандуристи, лірники. Енциклопедичний довідник / Б. Жеплинський, Д. Ковальчук. – Львів : Галицька видавнича спілка, 2011. – 316 с.
7. Земцовский И. Фольклор и композитор [Теоретические этюды] / Изалий Земцовский. – Л. : Советский композитор, 1977. – 176 с.
8. Іваницький А. Український музичний фольклор : підруч. [для вищих навч. закл.] / А. Іваницький. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2004. – 320 с.
9. Мішалов В. Культурно-мистецькі аспекти генези і розвитку виконавства на харківській бандурі : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 26.00.01 – теорія та історія культури / В. Мішалов. – Х., 2009. – 20 с.
10. Мішалов В. Культурно-мистецькі аспекти генези і розвитку виконавства на харківській бандурі / В. Мішалов // Давидов М. Виконавське музикознавство : енциклопедичний довідник. – Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2010. – С. 277–287.
11. Муха А. Композитори України та української діаспори : довідник / А. Муха. – К. : Музична Україна, 2004. – 352 с.

12. Олексієнко О. Творчість Миколи Дремлюги і процес становлення бандурного репертуару : дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 – музичне мистецтво / О. Васильович. – К., 2003. – 183 с.
13. Панасюк І. Творча діяльність С. В. Баштана в контексті становлення київської школи академічного бандурного виконавства : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 – музичне мистецтво / І. Панасюк. – К., 2008. – 16 с.
14. Підгорбунський М. Кобзарський рух в Україні (XVI–XIX ст.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : спец. 17.00.01 – історія України / М. Підгорбунський. – К., 2004. – 15 с.
15. Супрун Н. Гнат Хоткевич – музикант / Н. Супрун. – Рівне : Ліста, 1997. – 280 с.
16. Танцювальні пісні / [упор. М. Марченко, вступна стаття О. Дея]. – К. : Музична Україна, 1972. – 464 с.
17. Чеченя К. Інструментальна музика в Україні другої половини XVI – середини XVIII століття і проблеми автентичності у виконавській культурі : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 26.00.01 – теорія та історія культури / К. Чеченя. – К., 2008. – 28 с.
18. Юцевич Ю. Музика : словник-довідник / Ю. Юцевич. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2003. – 352 с.

REFERENCES

1. Vavrik O. Kobzars'ki shkoli v Ukraini / O. Vavrik. – Ternopil' : Zbruch, 2006. – 221 s.
2. Gumenjuk A. Ukraïns'ki narodni tanci / A. Gumenjuk. – K. : Naukova dumka, 1969. – 616 s.
3. Dutchak V. Bandurne mistectvo Ukraïns'kogo zarubizhzhja HH – pochatku HHI stolittja : [monografija] / V. Dutchak. – Ivano-Frankivs'k : Foliant, 2013. – 488 s.
4. Dutchak V. Rozvitok profesijnih zasad bandurnogo mistectva 1970–1990 rokov. Tvorchist' i vikonavstvo : dis. ... kand. mistectvoznavstva : spec. 17.00.03 – muzichne mistectvo / V. Dutchak. – K., 1996. – 240 s.
5. Zheplins'kij B. Korotka istorija kobzarstva v Ukraini / B. Zheplins'kij – L'viv : Kraj, 2000. – 196 s.
6. Zheplins'kij B. Ukraïns'ki kobzari, banduristi, lirniki. Enciklopedichnij dovidnik / B. Zheplins'kij, D. Koval'chuk. – L'viv : Galic'ka vidavnicha spilka, 2011. – 316 s.
7. Zemcovskij I. Fol'klor i kompozitor [Teoreticheskie jetjudy] / Izalij Zemcovskij. – L. : Sovetskij kompozitor, 1977. – 176 s.
8. Ivanic'kij A. Ukraïns'kij muzichnij fol'klor : pidruch. [dlja visshih navch. zakl.] / A. Ivanic'kij. – Vinnicja : NOVA KNIGA, 2004. – 320 s.
9. Mishalov V. Kul'turno-mistec'ki aspekti genezi i rozvitku vikonavstva na harkivs'kij banduri : avtoref. dis. ... kand. mistectvoznavstva : spec. 26.00.01 – teorija ta istorija kul'turi / V. Mishalov. – H., 2009. – 20 s.
10. Mishalov V. Kul'turno-mistec'ki aspekti genezi i rozvitku vikonavstva na harkivs'kij banduri / V. Mishalov // Davidov M. Vikonavs'ke muzikoznavstvo : enciklopedichnij dovidnik. – Luc'k : Volins'ka oblasna drukarnja, 2010. – S. 277–287.
11. Muha A. Kompozitori Ukraïni ta Ukraïns'koï diaspori : dovidnik / A. Muha. – K. : Muzichna Ukraïna, 2004. – 352 s.
12. Oleksienko O. Tvorchist' Mikoli Dremljugi i proces stanovlennja bandurnogo repertuaru : dis. ... kand. mistectvoznavstva : spec. 17.00.03 – muzichne mistectvo / O. Vasil'ovich. – K., 2003. – 183 s.
13. Panasjuk I. Tvorcha dijal'nist' S. V. Bashtana v konteksti stanovlennja kiïvs'koï shkoli akademichnogo bandurnogo vikonavstva : avtoref. dis. ... kand. mistectvoznavstva : spec. 17.00.03 – muzichne mistectvo / I. Panasjuk. – K., 2008. – 16 s.
14. Pidgorbuns'kij M. Kobzars'kij ruh v Ukraini (XVI–XIX) : avtoref. dis. ... kand. ist. nauk : spec. 17.00.01 – istorija Ukraïni / M. Pidgorbuns'kij. – K., 2004. – 15 s.
15. Suprun N. Gnat Hotkevich – muzikant / N. Suprun. – Rivne : Lista, 1997. – 280 s.
16. Tancjuval'ni pisni / [upor. M. Marchenko, vstupna stat'tja O. Deja]. – K. : Muzichna Ukraïna, 1972. – 464 s.
17. Chechenja K. Instrumental'na muzika v Ukraini drugoï polovini XVI – seredini XVIII stolittja i problemi avtenticnosti u vikonavs'kij kul'turi : avtoref. dis. ... kand. mistectvoznavstva : spec. 26.00.01 – teorija ta istorija kul'turi / K. Chechenja. – K., 2008. – 28 s.
18. Jucevich Ju. Muzika : slovník-dovidnik / Ju. Jucevich. – Ternopil' : Navchal'na kniga – Bogdan, 2003. – 352 s.

Стаття подано до редакції 29.03.2015 р.